

Till
Miljödepartementet

Ert tjänsteställe, handläggare
Miljödepartementet

Ert datum
2022-06-27

Er beteckning
M2022/01364

Vårt tjänsteställe, handläggare
Helena Severin, helena.severin@mil.se

Vårt föregående datum

Vår föregående beteckning

Remissyttrande – SOU 2022:21 Rätt för klimatet – Slutbetänkande av Klimaträttsutredningen

Försvarsmakten lämnar nedan sitt yttrande avseende miljöprövningsutredningens betänkande SOU 2022:21. I de delar som Försvarsmakten har synpunkter följer dessa utredningens kapitelindelning enligt nedan.

Sammanfattning

Försvarsmaktens huvuduppgift är att försvara Sverige och främja svensk säkerhet, samt ständigt kunna upptäcka och avvisa kränkningar av det svenska territoriet. Försvarsmakten ska därför upprätthålla och utveckla ett militärt försvar som ytterst kan möta ett väpnat angrepp. Grunden är förmågan till väpnad strid.

Försvarsmakten ska dessutom bl.a. värna Sveriges suveräna rättigheter och svenska intressen genom att förebygga och hantera konflikter internationellt. Myndigheten ska ha förmåga att utföra dessa uppgifter självständigt eller i samverkan med andra myndigheter, länder och organisationer. Försvarsmakten ska med myndighetens befintliga förmåga och resurser kunna lämna stöd till civil verksamhet.

Försvarsmakten avstyrker förslaget om att ge Försvarsmakten i uppdrag att ta fram vägledningar om hur verksamheter som bidrar till klimatomställningen kan samexistera med försvarets verksamheter. För att åstadkomma ett ändamålsenligt arbete som syftar till att identifiera områden och anpassningar av infrastruktur som främjar samexistens mellan riksintressen och förnybar energi krävs ett övergripande helhetsperspektiv som beaktar samtliga statliga intressen. Detta åstadkoms inte genom att Försvarsmakten får ett fristående uppdrag.

(HSE)

Postadress
Högkvarteret
107 85 Stockholm

Besöksadress
Lidingövägen 24

Telefon
08-788 75 00

Telefax
08-788 77 78

E-post, Internet
exp-hkv@mil.se
www.forsvarsmakten.se/hkv

Det är viktigt att tillståndsprocessen medger erforderlig tid för bedömningar avseende hur specifik infrastruktur bedöms påverka riksintressen för totalförsvarets militära del, om dessa riksintressen ska kunna beaktas i tillståndsprocessen.

Försvarsmakten avstyrker utredningens förslag att införa ett nytt andra stycke i 2 kap. 17 § ellagen (1997:857). Försvarsmakten anser att 3 kap. 9 § MB fortsatt ska tillämpas vid ansökan om linjekoncession i befintlig sträckning, då det gäller fråga om ökad kapacitet/spänning.

I övrigt har Försvarsmakten inga synpunkter på utredningen förslag.

4.1 En klimatanpassad platsvalsregel

Utredningen föreslår att platsvalsregeln i 2 kap. 6 § miljöbalken ändras så att det även ska beaktas att ändamålet med verksamheten eller åtgärden ska kunna uppnås med minsta klimatpåverkan eller största bidrag till att minimera klimatförändringar. Försvarsmakten vill i detta sammanhang erinra om att försvarspolitiska, militärstrategiska och ekonomiska skäl ofta medför att en viss lokalisering är det enda rimliga alternativet för Försvarsmaktens verksamhet utifrån de beslut som riksdag och regering har fattat (prop. 1997/98:45 del 2 s. 63). Vid lokaliseringsbedömning avseende Försvarsmaktens verksamheter kommer det därmed finnas väldigt litet utrymme att även beakta klimatpåverkan.

4.2 Vägledning om samexistens med totalförsvarets intressen

Försvarsmakten avstyrker förslaget att Försvarsmakten ska få ett fristående uppdrag att ta fram vägledning om hur verksamheter som bidrar till klimatomställningen kan samexistera med försvarets verksamheter utan att påtagligt motverka totalförsvarets intressen eller orsaka påtaglig skada på områden som är av riksintresse enligt 3 kap. 9 § miljöbalken.

Löpande arbete med riksintressebevakning

Försvarsmaktens uppgift i samhällsplaneringen är att bevaka områden av riksintresse för totalförsvaret samt tillförsäkra att Försvarsmakten fortsatt kan nå de mål som riksdagen och regeringen uppställer för det militära försvaret. Utifrån det perspektivet för Försvarsmakten en konstruktiv dialog med olika myndigheter, organisationer och projektörer. Detta arbete omfattar även deltagande i tidiga skeden av samhällsplaneringen samt i planeringsprocessen. Försvarsmakten instämmer i att möjligheten att lösa frågor om samexistens mellan olika samhällsintressen är störst tidigt i processen, när mark- och vattenområdets lämplighet utreds.

Försvarsmakten bedriver redan idag ett omfattande arbete för att öka tydligheten avseende förutsättningarna för samexistens mellan myndighetens

riksintresseanspråk och annan infrastruktur eller mark- och vattenanvändning. Detta sker löpande genom myndighetens arbete med att kontinuerligt se över och aktualitetspröva myndighetens riksintresseanspråk. Som en del av detta arbete arbetar Försvarsmakten med att förtydliga beskrivningarna av olika riksintressen med tillhörande påverkansområden, bland annat i syfte att tydliggöra hur olika typer av mark- och vattenanvändning kan påverka de värden som konstituerar riksintresset. Tydligast kommer detta till uttryck i de av myndigheten utgivna riksintressekatalogerna, som innehåller såväl generella som specifika värdebeskrivningar. Det sker även inom ramen för konkreta projekt där Försvarsmakten i samverkan med andra statliga aktörer arbetar för att ta fram metoder och planeringsunderlag för vindkraftsutbyggnad och transmissionsnätet för elöverföring.

Riksintressen som omfattas av sekretess

Utredningens förslag tar inte hänsyn till att flertalet av de riksintressen som Försvarsmakten bevakar omfattas av försvarssekretess enligt 15 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen. Sådana riksintressen redovisas inte öppet eftersom information om området och dess beskaffenhet riskerar att avslöja uppgifter som kan skada landets försvar eller på annat sätt vålla fara för rikets säkerhet. Sådana områden kan exempelvis ha koppling till anläggningar för spanings-, kommunikations- och underrättelseändamål. Det är därmed inte heller möjligt för Försvarsmakten att avseende dessa områden ta fram och delge underlag som anger hur och var anpassningar av infrastruktur behöver ske för att öka sannolikheten för samexistens mellan infrastrukturen och försvarets riksintressen.

Ett ändamålsenligt genomförande av det föreslagna vägledningssuppdraget skulle mot bakgrund av vad som anges ovan medföra att skyddsvärda uppgifter behöver röjas och skulle på detta sätt direkt orsaka påtaglig skada på områden som är av riksintresse för totalförsvaret. Detta skulle i förlängningen kunna skada landets försvar eller på annat sätt vålla fara för rikets säkerhet. Motsvarande problematik föreligger i de fall Försvarsmakten ska tillhandahålla information till enskilda vindkraftsbolag inom ramen för tidig dialog eller samråd. Denna problematik har Försvarsmakten redan tidigare redogjort för i sitt svar till regeringen avseende uppgift 32 i myndighetens regleringsbrev år 2021 (FM2021-19201:1), se särskilt avsnitt 4.2.1 i denna rapport.

Statligt helhetsperspektiv

För att åstadkomma ett ändamålsenligt arbete som syftar till att identifiera områden och anpassningar av infrastruktur som främjar samexistens mellan riksintressen och förnybar energi krävs ett statligt helhetsperspektiv. Ett sådant uppdrag bör inte riktas endast mot Försvarsmakten. En effektiv hantering av frågan bör istället beakta samtliga statliga intressen som berörs. Ett sådant arbete bör ledas av en myndighet med sakområdeskompetens och mandat att samordna planeringen, såsom exempelvis Energimyndigheten.

Försvarsmakten samverkar redan idag med andra statliga aktörer inom ramen för konkreta projekt för att ta fram metoder och planeringsunderlag för vindkraftsutbyggnad och transmissionsnätet för elöverföring. Ett exempel på detta är att Försvarsmakten i samverkan med Energimyndigheten och Havs- och vattenmyndigheten (Referens till regeringsuppdraget: M2022/00276) lämnar stöd i arbetet med att utreda, underlätta eller peka ut nya områden för energiutvinning (vindkraft) till havs.

Ytterligare exempel på pågående arbete är att Försvarsmakten tillsammans med länsstyrelserna i Dalarna och Värmland arbetar för att ta fram metoder för framtagandet av ett planeringsunderlag som anger var det ur statligt hänseende anses lämpligt att etablera vindkraft (på land). Detta arbete följer i spåren av Energimyndighetens och Naturvårdsverkets arbete med *en Nationell strategi för en hållbar vindkraft* (ER 2021:2, januari 2021), och adresserar vindkraftsutbyggnaden på regional nivå. Naturvårdsverket och Energimyndigheten genomförde år 2019 ett likvärdigt arbete i samband med att de tog fram en "Nationell strategi för hållbar vindkraft", i vilket arbete Försvarsmakten deltog.

Utredningen har även uppmärksammat att Försvarsmakten samverkar med Svenska kraftnät för att utveckla rutiner som syftar till att underlätta arbetet med att bygga ut transmissionsnätet. Arbetet syftar till att ge en ökad tydlighet avseende var transmissionsnätet kan komma i konflikt med riksintressen för totalförsvarets militära del samt hur intressekonflikter kan utredas effektivt i ett tidigt skede.

Tidsgränser för besked i tillståndsprocessen

En analys av hur infrastruktur påverkar, ur ett militärt hänseende, skyddsvärda mark- och vattenområden är en process som kan ta lång tid. Ofta krävs ett tekniskt analysarbete vilket kräver personal med särskild kompetens samt särskilda tekniska system och analysverktyg. Skulle tillståndsprocessen förkortas på sådant sätt att erforderlig tid inte medges för en analys av specifika infrastrukturprojekt, är det inte längre möjligt att bedöma hur infrastrukturen påverkar berörda militära skyddsvärden.

6.2 Elnät i planeringen.

Utredningen föreslår att regeringen ska tillsätta en utredning som bland annat ska se över länsstyrelsernas arbete med energi- och klimatstrategier och ta fram planeringsunderlag och handlingsplaner inom områden energi och klimat på regional nivå. Om planeringsunderlaget syftar till att vägleda avseende lokalisering av infrastruktur är det viktigt att samverkan sker med Försvarsmakten för att kunna beakta riksintressen som omfattas av försvarssekretess.

6.3 Tydligare prövning av linjekoncessioner

Utredningen föreslår att hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken endast ska tillämpas i ett ärende om linjekoncession i fråga om ledningens i huvudsak bestämda sträckning och om beslutet innebär ändrad markanvändning. Det framgår att utredningen anser att detta bör gälla även då ledningens kapacitet ökar (högre spänning).

Försvarsmakten avstyrker förslaget att 3 kap. 9 § miljöbalken inte ska tillämpas i ärenden om linjekoncession som avser ledningens kapacitet. På flertalet platser finns kraftledningar som går tvärs över områden av riksintresse eller av betydelse för totalförsvarets militära del. Vid spänningshöjning av en befintlig ledning genom ändrad koncession uppförs en ny ledning parallellt med befintlig, varefter den gamla rivs. Den nya ledningen ger, på grund av den högre spänningen, upphov till större elektromagnetisk omgivningspåverkan. Sådan påverkan kan medföra reella och regelmässiga risker och begränsningar av Försvarsmaktens verksamhet. Sådan påverkan kan utgöra påtaglig skada på riksintressen för totalförsvaret.

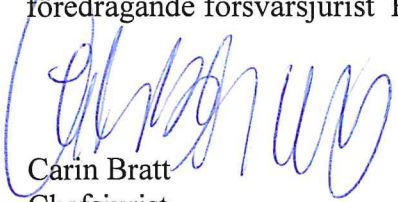
Ett exempel på verksamhet som bedrivs av Försvarsmakten som kan påverkas av sådana spänningshöjningar är verksamhet som innefattar sprängladdningar med elektriska tändmedel. Sådan verksamhet måste med hänsyn till risk för antändning från ledningens elektromagnetiska fält bedrivas på säkert avstånd från ledningen. I praktiken kan en sådan spänningshöjning medföra både en reell ökad risk för verksamheten och förändrade förutsättningar för att bedriva verksamhet i området.

Övriga delar av utredningen

Försvarsmakten har inga synpunkter på övriga delar av utredningen.

I beredningen av detta ärende har deltagit handläggare Emil Markström, handläggare Anton Arnesson, hållbarhetsstrateg Louise Sköldback och miljöjurist Bodil Pettersson.

Detta yttrande har beslutats av chefsjurist Carin Bratt. I den slutliga handläggningen har deltagit t.f. sektionschef Sara Westerlund och som föredragande försvarsjurist Helena Severin.

Carin Bratt
Chefsjurist

Helena Severin
Försvarsjurist

Sändlista

LEDS TF
LEDS INRI
PROD